

Kunst, kultur og kreativitet som verktøy for å skape tilknytning og gode sosiale samspill.

Barnehagelæreres bruk av kunst, kultur og kreativitet som verktøy i arbeidet med å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill blant de yngste barna i barnehagen.

Martine Othelie Almaas

[Kandidatnummer: 307]

Bacheloroppgave

[BKBAC9300]

Trondheim, 30. april 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med avsluttende barnehagelærerutdanning med vekt på musikk, drama og kunst og håndverk ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Den er med på å markere mitt endepunkt som barnehagelærerstudent, på en høgskole jeg har utviklet meg enormt både faglig og personlig. Gjennom barnehagelærerutdanningen har jeg fått prøvd ut mine interesser i arbeidet, blitt tryggere på meg selv i hvilken rolle jeg vil ha som pedagog, og at en som pedagog aldri blir ferdig utlært og ny kunnskap alltid kan læres. Arbeidet med bachelorprosessen har vært spennende og lærerik, men i tillegg krevende. Jeg har lest mye teori og pensum knyttet til temaene kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill, som jeg valgte for å kunne besvare problemstillingen min.

Jeg vil takke min nærmeste familie, medstudent Mathéa Ingeborg Henrard og mine to veiledere for støtte og oppmuntring i arbeidet med bacheloroppgaven.

Tusen takk!

Martine Othelie Almaas

Trondheim, 30.04.2021

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Teorikapittel	4
<i>Begrepsavklaring</i>	4
Kunst, kultur og Kreativitet	4
Tilknytning	4
Samspill	5
De yngste barna	5
<i>Teorivalg</i>	5
Kunst, kultur og Kreativitet	5
Tilknytning, sosiale samspill og trygg tilknytning	7
Trygghetssirkelen	9
Trygg før 3	10
Metodedel	12
<i>Valg av metode</i>	12
<i>Adgang til felten og utvalg av informanter</i>	13
<i>Metodekritikk og analysearbeid</i>	14
<i>Beskrivelse av gjennomføring</i>	16
<i>Etiske retningslinjer</i>	16
Presentasjon av funn og drøfting	18
1. <i>Kunnskapsområdets plass i arbeid med tilknytning og sosiale samspill</i>	18
Informantenes tanker om kunnskapsområdets plass	18
Drøfting av kunnskapsområdets plass i arbeidet med tilknytning og sosialt samspill	20
2. <i>Kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill</i>	21
Informantenes tanker om kunst, kultur og kreativitet	21
Informantenes tanker om tilknytning	22
Informantenes tanker om sosialt samspill	22
Drøfting av informantenes tanker om begrepene KKK, tilknytning og sosialt samspill	22
<i>Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?</i>	24
Avslutning	29
Bibliografi	30
Vedlegg	32
<i>Vedlegg en</i>	32
<i>Vedlegg to</i>	35

Innledning

I rammeplan for barnehagen under kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet skal personalet arbeide med å stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 32). «Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13). «Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10).

I mine praksisperioder under utdanningen som barnehagelærer med vekt på musikk, drama og kunst og håndverk, har jeg opplevd ulik grad av arbeid med og interesse for fagområdet kunst, kultur og kreativitet blant personalet. Men er det slik personalet opplever det? Hvordan er personalets forhold til kunnskapsrådets plass i deres arbeid med tilknytning og bygging av gode sosiale samspill? Hva legger de i begrepene kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosiale samspill? Dette har gitt inspirasjon til å undersøke hvilken betydning kunst, kultur og kreativitet har i det daglige arbeidet i barnehagen. Målet for denne bacheloroppgaven er å bidra til kunnskap om personalets arbeid i barnehagen med kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna. Denne bacheloroppgaven er delt inn i fem ulike deler: Innledning, teorikapittel, metodedel, presentasjon av funn og drøfting med svar på problemstilling og avslutning.

Problemstillingen er følgende:

Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?

Teorikapittel

I teorikapitlet skal jeg først belyse sentrale begreper, for så ta for meg et utvalg av teori, som vil være betydningsfullt i det videre arbeidet med analyse og drøfting. Begrepsavklaringene angir premissene for min tilnærming, de er dermed viktige for å kunne se sammenhenger og hvordan jeg kan knytte teori og empiri sammen i studien. For å belyse min tematikk og de praktiske grepene som barnehagene ofte benytter for å stimulere til kunst, kultur og kreativitet, vil jeg rette oppmerksomheten mot teoretiske aspekter knyttet til musikk, drama og kunst og håndverk i vid forstand. Ved begrepene kunst, kultur og kreativitet, vil jeg i oppgaven bruke forkortelsen KKK enkelte steder.

Begrepsavklaring

Kunst, kultur og Kreativitet

Begrepene kunst og kultur er knyttet tett sammen som begreper og fenomener. Kunst er ikke kultur, men kunsten er en del av kulturen. Kultur handler om å bringe historie, tradisjoner og forestillinger videre og kunst handler om å utfordre forestillingene og sette spørsmålstegn ved historiefortolkningene og tradisjonene (Moe, 2018, s. 79). Kunst er først og fremst et uttrykk for estetisk virksomhet, og kunstens mål er å styrke livsfølelsen i den enkelte og skjerpe evnen til å se tilværelsen med friske og fordomsfrie øyne (Bakke, Jenssen, & Berggraf Sæbø, 2017, s. 62).

Leif Askland skriver at sosialantropologien definerer kultur vidt ved at kultur er de ideene, verdiene, reglene og normene som et menneske tar over fra den forrige generasjonen, og som en prøver å bringe videre, som oftest i en noen endret form, til neste generasjon. Kultur er det vi som medlemmer av et samfunn lærer om rett og galt, stygt og fint, nyttig og unyttig, om daglig atferd og meningen med livet og hvordan vi uttrykker dette i tanke og handling (2012, s. 54). Bakke m.fl. beskriver at kreativitet eller det å være kreativ, er begreper som ofte brukes unyansert om alle aktiviteter hvor mennesket lager noe. Det å være kreativ betyr ifølge Sæbø å være skapende og begrepet kreativitet kan knyttes til alle områder av menneskenes liv (2017, s. 38).

Tilknytning

Tilknytning dreier seg om barnets følelsesmessige binding til de personene som gir omsorg og et emosjonelt bånd som knytter barnet til en eller flere personer. En vellykket tilknytning vises gjerne ved at barnet prøver å holde fast på nærheten til for eksempel mor eller far, og at det

gjernes oppleves som urolig når denne nærheten er truet. Foreldre eller foresatte blir da en trygg base som de kan finne tilbake til og bruke i utforskningen av verden omkring seg, og tilknytning kan beskrives som en relasjonsprosess (Askland & Sataøen, 2017, s. 61).

Samspill

Askland og Sataøen skriver at samspill, som også kalles interaksjon, omhandler et forhold mellom to eller flere mennesker. For at det skal være og kalles et samspill, må personene ta hensyn til hverandres handlinger og intensjoner når de gjør noe sammen. Når man opplever stabilitet i samspillet, er det dannet en sosial relasjon. Samspill innebærer alltid kommunikasjon, og kommunikasjonen mellom barnet og den voksne er livsviktig for barnets psykiske utvikling. Ordet kommunikasjon er latin og betyr «felles» og kan da handle om å gjøre noe felles (2017, s. 44).

De yngste barna

I min oppgave bruker jeg begrepet de yngste barna, og her mener jeg barna som går på en småbarnsavdeling fra alderen ett til tre år.

Teorivalg

Kunst, kultur og Kreativitet

I oppgaven har jeg fokus på kunst, kultur og kreativitet, som er et av kunnskapsområdene i rammeplan for barnehagen. Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for deltakelse, eget skapende arbeid og tilhørighet. Barna i barnehagen skal få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former, og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, progresjon og fordypning. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk, og barnehagen skal legge til rette for samhandling og kreativitet, ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape disse uttrykkene (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 32). I arbeidet skal personalet bidra til blant annet samtale med barna om kunstneriske og kulturelle uttrykk, gi rom for og støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur. Personalet skal være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur. I tillegg skal personalet motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet og mulighet for varierte uttrykksformer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Innenfor fagområdet KKK i rammeplan for barnehagen har jeg valgt å fokusere på kunstfagene musikk, drama og kunst og håndverk, siden dette er noe jeg interesserer meg for og som er det fokusområdet jeg utdanner meg til innenfor barnehagelærerutdanningen.

Musikk er noe som kan oppleves overalt og som angår de fleste mennesker, om ikke alle (Sæther, 2012, s. 11). Men det en opplever som musikk, er nok forskjellig fra person til person. Musikkprofessoren Even Ruud mener at musikk kan ramme inn ulike faser i livet og i det ligger det at musikkopplevelsene preger oss gjennom livet på ulike måter. Estetisk og musikalsk erfaring vil ha betydning for hvordan en opplever, og hva en opplever som musikk. Musikkprofessoren Finn Benestad (1993) hevder blant annet at musikk er «et fellesmenneskelig språk» og at musikken er hjertets tale fra menneske til menneske (Sæther, 2012, s. 12 og 13). Ifølge Ruud har musikkpsykologer vært opptatt av forholdet mellom musikk og følelser, og det finnes en rekke studier som bekrefter at vi i vår kultur identifiserer musikken som et følelsesspråk (2012, s. 239). Dette kan ses i lys av det professoren og forfatteren Shahram Heshmat skriver om i en artikkel. Han skriver at behagelig musikk kan føre til frigjøring av neurotransmittere, assosiert med det å få eller oppleve belønning, slik som dopamin. Han skriver videre at det å lytte til musikk, er en enkel måte å endre stemning på eller avlaste stress (Heshmat, 2019).

Drama eller teater og lek er fiksjonsskapende prosesser, og det er derfor lett å se likhetstrekk med barns dramatiske lek og teater. Lek med figurer, situasjoner, dialoger, roller, fiksjoner og fortellinger kan åpne porten til det skapende teaterarbeidet, og dermed fungere som en inngang til dramaturgiske prosesser. Barna har ikke et mål om at leken skal være en teaterforestilling, og de spiller ikke for et publikum. Hos voksne kan forståelsen av teater være sterkt forbundet med forestillinger og publikum, men i denne settingen er det sett ut ifra den skapende prosessen, der form og fiksjonsskapende arbeid som er dramaturgiens felt, gjør at lek blir en viktig referanse i teaterarbeidet (Gladsø, Gjervan, Hovik, & Skagen, 2015, s. 211). Gladsø m.fl. skriver at det finnes tre aspekter ved dramatisk lek som kan være spesielt interessant i forhold til teaterarbeid med barn, men også med voksne, og disse er lekens improvisasjon, form og deltakende funksjon (2015, s. 211 og 212).

Kunst og håndverk i barnehagen handler om det å kunne tilrettelegge for barnas sanseinntrykk. Det omhandler å kunne uttrykke seg gjennom kreativt og skapende arbeid i to og tredimensjonale materialer, noe som kan være vanskelig for barn å forstå forskjellen på. At noe er todimensjonalt vil si at det er flatt, og at det har en utstrekning i to retninger, altså høyde

og bredde. Tredimensjonalt betyr at det har utstrekninger i tre retninger: bredde, dybde og høyde (Moe & Scott Frisch, 2018, s. 157).

Tilknytning, sosiale samspill og trygg tilknytning

Forskeren og barnepsykiateren John Bowlby var den første til å bruke tilknytning som begrep, det for å forstå hva det psykologiske forholdet mellom omsorgsgiverne og barnet hadde å si for videre utvikling (Askland & Sataøen, 2017, s. 64). Bowlby skapte her teorien om tilknytning. Tilknytning er det som skjer i relasjonen mellom barnet og omsorgsgiveren, denne relasjonen danner basen for barnets følelse av trygghet og er en forutsetning for at det skal våge å være nysgjerrig og utforskende. Dette vil ifølge Rydén og Wallroth (2008) si at barnet begynner å leke (Öhman, 2012, s. 58). Lek er barns primære arena for å uttrykke seg selv og den er viktig for å etablere en god selvfølelse ved å kunne ta initiativ og ha kontroll. Derfor er det avgjørende at barn får tid og rom til å leke. Like viktig som å få leke er det å få være med og leke. Å skape en lekeverden innebærer at barnet selv eller sammen med andre utvikler og utdyper tema, der forskjellige roller utvikles, der lekens innhold drives videre, og der barna gjør transformasjoner og forvandler både gjenstander og handlinger, til noe annet enn de er (Öhman, 2012, s. 15).

Askland mener at våre behov for å gi omsorg ligger i den biologiske arven vår, og at vi finner omsorg som en del av alle kulturer og som en del av oppdragelsen i alle samfunnslag. Han skriver videre at vi tar omsorg for gitt, som noe naturlig og noe man ikke trenger å lære, og at når vi først opplever fravær av omsorg, forstår vi den riktige betydningen omsorg har (2012, s. 53). Dette tenker jeg kan handle om empati overfor andre mennesker. Empati er som lek, en medfødt evne som utvikles i barndommen. Hvor godt evnen til empati utvikles, avhenger av den sammenhengen barnet fødes inn i, og kvaliteten på den omsorgen og de samspillene barnet engasjeres i under oppveksten. Derfor er empati også avhengig av kvaliteten på den tilknytningen barnet har til sin omsorgsgiver (Öhman, 2012, s. 169). Under barnehagens formål og innhold i Barnehageloven §1. formål, står det blant annet at barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, og barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang (Kunnskapsdepartementet, 2005). §2. Barnehagens innhold vektlegger at barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller (Kunnskapsdepartementet, 2005).

Ansatte i barnehagen har ofte lang erfaring med hvor viktig tilknytning mellom barn og voksne er, og det er den ansattes ansvar at barnet føler seg trygt og ivaretatt i barnehagen. Et trygt samspill mellom barnet og barnets omsorgsgivere er sentralt for at barnet skal føle seg

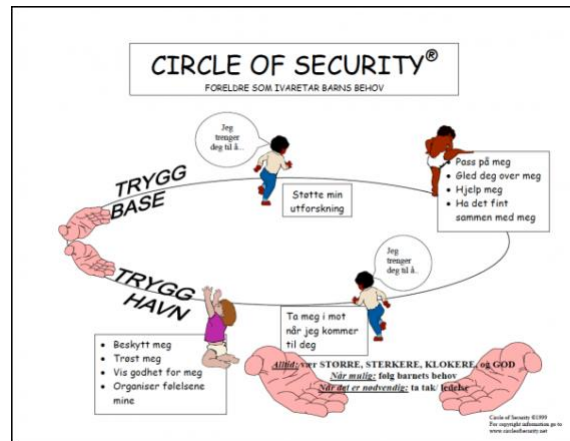
trygt og få optimal utvikling. Mange barnehageansatte kan oppleve situasjoner hvor de blir bekymret for om tilknytning og samspill, er godt nok utviklet mellom foresatte og barn og med eventuelle andre ansatte i barnehagen. Barnehagelærere kan mye om barns normale utvikling, og vil som regel se om barn og foreldre har behov for støtte og hjelp i sitt samspill (Bratterud & Emilsen, 2017, s. 118 og 119). Men det er behov for å konkretisere bekymringen, som er med bakgrunn i kompetanse om barnets utvikling og samspill. Barnehagelæreren har også kunnskap om at utrygg tilknytning til primære omsorgspersoner, kan gi utslag i at barn kan være overdrevent vare for stemning og virke avventende i forhold til sine foreldre eller foresatte. Dette forholdet kan preges av lite fysisk kontakt og glede, og samspillet mellom barn og foreldre eller foresatte kan virke anstrengt eller kunstig. Hvis det er manglende tilknytning, kan dette også gi stille og tilbaketruke barn og de blir gjerne «usynlige» (Bratterud & Emilsen, 2017, s. 118 og 119).

Trygg tilknytning karakteriseres av grunnleggende tillit. Der skal barnet føle seg sikker på at tilknytingspersonen er til å stole på ved at vedkommende er til stede og spiller barnet følelsesmessig. Barnet kan her utforske og leke trygt. Føler det seg truet eller blir redd, vender det tilbake til tilknytingspersonen for å få trøst (Öhman , 2012, s. 59). Öhman skriver at trygghet og inspirasjon er lekens forutsetninger. Tryggheten omhandler å vite at det er noen der som ser og bekrefter, og som tar vare på og beskytter slik at barnet kan gå inn i lekens verden (2012, s. 191). Dersom tilknytningen er utrygg, utvikler barnet andre, mindre konstruktive tilknytningsmønstre, som vil påvirke barnets evne til å ta fatt i utforskning og lek og barnet kan bli unnvikende og stresset. Barnet kan her vise adferd der det først reagerer med å være klengete, for så å drive bort tilknytingspersonen. Det vil altså ha kontakt samtidig som det ikke vil det (Öhman , 2012, s. 59).

Å skape trygghet for barnet innenfor forutsigbare rammer er et viktig og prioritert felt i barnehagen. Det å øke tryggheten hos et barn omhandler det å være fysisk og mentalt til stede for barnet, og det er avgjørende at barnet kjenner seg sikker på at den voksne griper inn dersom det trenger det. Det er vesentlig som voksnen å observere barna, slik at eventuell utrygghet fanges opp (Öhman , 2012, s. 235 og 236). Her vil jeg poengtere at relasjoner, kan oppleves som trygge på utsiden, altså for andre mennesker rundt, selv om det sosiale samspillet eller tilknytningen ikke nødvendigvis er bra på innsiden, i hjemmet. Her er det avgjørende som voksen og som kommende barnehagelærer å observere nøye.

Trygghetssirkelen

Trygghetssirkelen bygger på mange år med forskning rundt temaet tilknytning og viser hvordan de grunnleggende behovene for tilknytning henger sammen. Modellen vises til høyre, og jeg har fått skriftlig tillatelse fra psykologforeningen til å bruke illustrasjonen i min bacheloroppgave (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020).

Figur 1 – Trygghetssirkelen, hentet fra (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020).

«Trygghetssirkelen forstås gjerne som en tilnærming, en modell og en konkret metode for å utvikle trygg tilknytning; trygge relasjoner mellom barn og omsorgspersoner (Powell, Cooper, Hoffman, & Marvin, 2015).

Trygghetssirkelen er å skape trygghet hos barna, der det tydeliggjøres dynamikk mellom avhengighet og selvstendighet. Brandtzæg m.fl. skriver at barn trenger voksne på ulike måter i sirkelen, og for små barn er bevegelsene rundt i sirkelen korte og raske (2020). Barnet beveger seg ikke langt ut før tilknytningen skruses på og det trenger et nytt påfyll, slik at det igjen kan bevege seg opp i sirkelen. Det kan for eksempel oppstå en situasjon der barnet faller og slår seg når det skal reise seg opp langs et bord, og når barnet kjenner at dette gjør vondt, utløses tilknytningsbehovet. Her er barnet nede i sirkelen og vil trenge den voksne som en trygghet og sikker havn (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020).

I nedre del av trygghetssirkelen ser vi tilknytningsbehovet, hvor det er barnets avhengighet og beskyttelsesbehov som er til syne. Dette er gjerne behovet for nærhet og bekreftelse og et behov for følelsesmessig påfyll. I den øverste delen av sirkelen er det barnets selvstendighet og utforskertrang som står i fokus, som gjerne kan være barnets behov for å erobre og mestre verden. Hånden til venstre representerer den voksne, og den hånden som tar imot nederst representerer den voksne som nær og trygg og som barnet kan få hjelp, trøst og nærhet hos. Når tilknytningsbehovet er aktivt hos barnet, betyr det at det trenger nærhet til den voksne. Den øverste hånden til venstre fungerer her som den voksne som en trygg base for barnets utforskning, eksempelvis at barnet krabber bort til noe for å utforske det, i trygg forvisning om at den voksne er der og passer på (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020).

Trygg før 3

I det pågående forskningsprosjektet trygg før 3, skal forskere fra blant annet Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP) og Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet (NTNU), sammen med barnehageansatte og kommunen, samarbeide for å fremme barns emosjonelle, sosiale og kognitive utvikling. Det i de daglige samspillsituasjonene i barnehagen. Solheim Buøen m.fl. skriver at forskningsstudier de siste ti årene har vist at barns erfaringer, hjemme og i barnehagen, betyr mer for hjernens utvikling og videre psykisk og fysisk helse enn tidligere antatt (2019). Trygg før 3 omhandler å fremme god barnehagekvalitet for de yngste barnehagebarna, og denne kvaliteten er avgjørende for alle barn, men særlig viktig for å forebygge vansker hos barn som lever med ulike former for risiko og belastninger (NTNU, 2018).

Prosjektet trygg før 3 omfatter observasjonskåring av kvalitet på samspill i småbarnsavdelinger, tilbakemeldinger til alle ansatte, og refleksjon og veiledning skreddersydd til den enkelte avdeling (Solheim Buøen, Brenne, Drugli, & Lekhal, 2019). Observasjonsverktøyet forskerne bruker er CLASS-metoden som står for Classroom Assessment Scoring System, som er utviklet for å måle samspillskvaliteten mellom ansatte og barn. CLASS har fokus på voksenrollen og på de ansattes ansvar for å tilrettelegge for og støtte barns utvikling av trygghet, læring og trivsel (Solheim Buøen, Drugli, Lisøy, Lekhal, & Berg-Nielsen, 2020). Forskningen skal undersøke hvilke effekter trygg før 3 har på blant annet relasjonskvalitet, barnas fungering på ulike utviklingsområder, barnas stressnivå og personalets trivsel. Barnehagene plasseres her i to tilfeldige grupper, der den ene får kvalitetsutvikling barnehageåret 2018-2019 og den andre i 2019-2020 (NTNU, 2018).

Funnene som ble presentert våren 2020, viste at prosjektet hadde en betydelig positiv vinkling på barna i barnehagen, på relasjonene mellom barna og de ansatte og i samarbeid med hjemmet. Ut ifra funnene har kvaliteten på samspillet mellom ansatte og barna blitt bedre gjennom prosjektet. Klimaet på avdelingene ble mer positivt, de ansatte ble mer sensitive, flinkere til å ta barnas perspektiv, til å regulere atferd på gode måter og ble flinkere på å støtte barns språkutvikling, læring og utvikling. De foresatte svarte i slutten av prosjektet at barna trivdes godt eller svært godt i barnehagen og 99% av de ansatte sa det samme. Spyttprøvene som ble tatt for å måle barnas stressnivå viste at stresshormonet kortison sank kraftig om kvelden etter barna kom hjem (Solheim Buøen, Lekahl, Berg-Nielsen, Drugli, & Lisøy, 2020).

Disse funnene er relevante for oppgaven fordi det er et tydelig bevis på at økt fokus i barnehagen på samspill, trygghet og tilknytning er med på å gjøre barna roligere og at de har det bedre både hjemme og i barnehagen. Dette vil jeg si mer opp i drøftingsdelen.

Metodedel

Vitenskapelig metode, også kalt samfunnsvitenskapelig metode, er framgangsmåter eller «teknikker» for å gi svar på ulike forskningsspørsmål. Målet er å få fram informasjon om den «sosiale virkeligheten» og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres (Jæger & Dahl Bergsland, 2014, s. 66). Det omhandler å samle inn, analysere og tolke data, og dette er en sentral del av empirisk forskning og de viktigste kjennetegnene her er systematikk, grundighet og åpenhet (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 25). I dette kapitlet skal jeg presentere metoden jeg har brukt i denne bacheloroppgaven, adgang til felten og utvalg av informanter, metodekritikk og analysearbeid, beskrivelse av gjennomføring og til slutt ta for meg de etiske retningslinjene for prosjektet. Jeg har valgt å presentere informantene mine som baseleder, avdelingsleder og styrer.

Valg av metode

Med utgangspunkt i denne oppgavens problemstilling, har det vært hensiktsmessig å bruke kvalitativ metode i min bacheloroppgave. Jeg valgte å bruke kvalitativ metode for å gå mer i dybden av temaet jeg har valgt. I denne sammenhengen var tankene mine før oppstart av oppgaven og som jeg fortsatt står fast ved, at jeg ville få fram refleksjoner, tanker og erfaringer fra informantenes arbeid i barnehagen og hos meg selv. Å bruke en metode betyr å kunne følge en bestemt vei mot et mål og for å kunne gi svar på problemstillingen. Metodelæren er det som hjelper en å treffe hensiktsmessige valg, og gir oversikt over alternative fremgangsmåter og konsekvenser av å velge de enkelte alternativene. Gjennom metodelæren dras det nytte av tidligere forskeres erfaringer, og i den samfunnsvitenskapelige metodelæren finnes det et skille mellom kvalitative og kvantitative metoder (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 25 og 27).

Kvantitativ og kvalitativ metode er to ulike metoder som brukes for å analysere og registrere data. I kvantitativ metode eller kvantitative undersøkelser, blir de som undersøkes kalt enheter og det som undersøkes kalt variabler. Variabler kan klassifiseres i ulike målenivåer, noe som har betydning for måten dataene kan analyseres på (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 239). Kvalitative studier har fokus på å utvikle en forståelse av de fenomenene vi studerer og derfor er det tolkningen av resultatene, som gir grunnlag for overførbarhet og ikke beskrivelser av mønstre i dataene (Thagaard, 2018, s. 193 og 194). Jeg har valgt kvalitativ metode fordi denne tilnæringsmåten kan gi kunnskap om kvalitet og spesielle kjennetegn eller egenskaper ved det fenomenet som studeres (Johannessen, Tufte, &

Christoffersen, 2016, s. 28). I et kvalitativt forskningsintervju angis de veiledende hovedspørsmålene og det innebærer at intervjueren tilpasser, utdyper og improviserer nye spørsmål, ut fra konteksten og hvordan informanten responderer på spørsmålene (Eide & Winger, 2003, s. 77). Kvalitative intervjuer er ifølge Johannessen m.fl. den mest brukte måten for å samle inn egne data på, metoden er fleksibel og gjør det mulig å få fylldige og detaljerte beskrivelser av det vi studerer (2016, s. 143). Dette er i tillegg relevant for barnehageprofesjonen, ved at jeg som kommende barnehagelærer utvikler meg som forsker innenfor feltet jeg har valgt, og får en bredere kunnskap om temaet jeg har undersøkt i min bachelorprosess.

Adgang til felten og utvalg av informanter

Tilgang til et bredt utvalg av informanter i en slik undersøkelse er viktig for validiteten i studien. På grunn av koronapandemien, ble utvalget av informanter begrenset og det ble derfor ikke en målsetting å generalisere funnene i studien. Jeg ser heller på trekk og tendenser som er interessante og relevante i barnehagevirksomheten. Dette har en overføringsverdi til egen praksis og vil bidra med nyttige innsikter for eget arbeid framover. Gjennom praksis ble jeg kjent med ledere og barnehagelærere som var villige til å stille som informanter i min bachelor. I min avgrensede studie, vil et utvalg barnehagelærere kunne gi tilstrekkelig empirisk materiale for å besvare problemstillingen. Jeg tok derfor kontakt med tre informanter som jeg ble kjent med i praksis og de ville gjerne stille til intervju.

I mine praksisperioder har jeg blant annet vært i en barnehage som har musikk som fokusområde og en barnehage som ikke har en spesiell retning. Jeg ville derfor se nærmere på hvordan barnehagelærerne i disse forskjellige barnehagene arbeider med kunst, kultur og kreativitet. Jeg valgte et semistrukturert eller delvis strukturert intervju, fordi jeg ville ha rom for å kunne bygge videre på de svarene informantene ga og her eksempelvis fått presisert med temaer knyttet til organisering av arbeid med kunst, kultur og kreativitet. Her kunne spørsmål, temaer og rekkefølger variere (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 146). Semistrukturerte intervjuer gir fleksibilitet og mulighet for å forfølge interessante spor som kommer fram i intervjuet. Jeg vil vise i gjennomgang av empirien at min valgte metodikk har fungert etter forutsetningene og at det har åpnet opp for perspektiver som har vært interessante og relevante i min studie.

Baselederen er 58 år gammel og utdannet førskolelærer. Informanten har jobbet som pedagogisk leder i barnehage i 34 år og har en stilling som pedagogisk leder og baseleder i dag.

Informanten har fordypning innenfor temaet «de eldste barna» og videreutdanninger med vekt på «blikk på barnet» som er en observasjonsmetode. Vedkommende har også gjennomført en del ledelseskurs. Avdelingslederen er 43 år gammel, har arbeidet som førskolelærer i 17 år og har fordypning i forming. Baselederen og avdelingslederen arbeider i samme barnehage og base, men ikke på samme småbarnsavdeling. De er derfor pedagogiske ledere for hver sin avdeling og baseleder er da leder for begge avdelingene på basen. Barnehagen informantene arbeider i har ikke et spesielt fokusområde. I min praksis andre og tredje studieår var jeg student ved denne basen og baseleder var min praksislærer. På grunn av sykdom måtte avdelingslederen steppe inn på kort varsel for den opprinnelige informanten jeg hadde avtalt med på forhånd. Intervjuet med avdelingslederen ble derfor noe kortere enn forventet og svarene ble derfor en del kortere. Jeg konsentrerte meg derfor om hovedspørsmålene i gjennomføringen av intervjuet.

Styreren er 34 år gammel, utdannet førskolelærer og spesialpedagog, og har utdanning innenfor ledelse og personalarbeid. Informanten fikk nylig stilling som styrer og hadde før dette stilling som pedagogisk leder. Barnehagen informanten er styrer i har fokus på musikk og kunsthagene kunst og håndverk, musikk og drama. Det var denne barnehagen jeg gjennomførte min førsteårspraksis i og styreren var da en av to pedagogiske ledere på avdelingen jeg var.

Metodekritikk og analysearbeid

Innenfor alle metoder er det viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier, da ingen metoder er feilfrie (Jæger & Dahl Bergsland, 2014, s. 80). Kritikken kan være om det er feilkilder eller mulige feller å gå i, som omhandler om noe kunne vært gjort annerledes. Det kan omhandle betydningen av sykdomstilfellet jeg presenterte overfor, for resultatet i undersøkelsen og antall informanter. Grunnen til at jeg valgte tre informanter var for å få ulike perspektiver fra ulike barnehager og noen av de ulike stillingene som finnes der. På grunn av koronapandemien, var jeg heldig som fikk gjennomført intervjuer med tre informanter.

Innenfor kvalitativ metode, opereres det blant annet med begrepene troverdighet og pålitelighet, overførbarhet og overensstemmelse, og bekreftbarhet som mål på selve kvaliteten i undersøkelsene (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 229). Troverdighet og pålitelighet omhandler hvorvidt forskningen gjennomføres på en tillitsvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn og bearbeides og analyseres og tolkes. Overførbarheten handler om å gi rike beskrivelser av det en har studert, som kan bety å løfte fram en praksis og presentere en forskningstekst. Denne kan fungere som et tankeredskap for

barnehager generelt. Bekreftbarhet har fokus på kvaliteten av tolkningen, og om den forståelsen det enkelte prosjektet fører til, støttes av eksempelvis forskning (Jæger & Dahl Bergsland, 2014, s. 80).

I de tre intervjuene jeg gjennomførte, hadde jeg med meg en medstudent (Mathéa). Mathéa tok seg av transkriberingen, for å gjøre prosessen mer effektiv og at informasjonen informantene oppga, kunne bli mer troverdig enn om jeg alene tok ansvar for både intervju og dokumentasjon. Dette gjorde det enklere for meg som forsker å konsentrere meg fullt om selve intervjuet og at jeg hadde fokus på informantene. Det var viktig for meg og Mathea og fremstå tillitsvekkende for å etablere en god intervjusituasjon, slik at informantene opplevde en god faglig dialog.

Å analysere er å dele opp i biter eller elementer, og målet forskeren undersøker er å avdekke et budskap eller en mening og det å finne et mønster i datamaterialet. Når dataen er analysert, trekkes en konklusjon som skal besvare problemstillingen (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 160). Analysen av datamaterialet tar utgangspunkt i to hensikter, der den ene er å organisere data etter tema og den andre er å analysere og tolke. Jeg valgte derfor å tematisere empirien, altså organisere data etter tema. Å organisere data etter tema betyr at forskeren reduserer, systematiserer og ordner datamaterialet. Hensikten er å legge et godt grunnlag for analyse uten å miste viktig informasjon (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 161).

Etter Mathea transkriberte intervjuene, skrev jeg et sammendrag i et dokument for hver av informantene for å holde orden i datamaterialet. På bakgrunn av empirien, kom jeg fram til to temaer jeg ønsket å sette søkelys på:

1. Kunnskapsområdets plass i arbeid med tilknytning og sosiale samspill, med fokus på informantenes tanker og drøfting.
2. Kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill, sett i lys av informantenes tanker om begrepene og drøfting.

Avslutningsvis drøfter jeg problemstillingen som er sett i lys av funnene som er gjort.

Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?

Beskrivelse av gjennomføring

Jeg utformet en overordnet intervjuguide (vedlegg en) på forhånd, med utgangspunkt i teori om oppsett ved innledningsspørsmål, introduksjonsspørsmål, nøkkelspørsmål og avslutningsspørsmål (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 147 til 151). Som vist i intervjuguidene er det noe forskjell i oppsett og spørsmål fra baseleder og avdelingsleder og styrer. Det skyldes at jeg som forsker erfarte hvilke spørsmål som var relevante for hver enkelt informant og at rollene til de enkelte var forskjellige.

Gjennomføringen av intervjuet med baselederen gikk etter planen der kommunikasjonen var god, og jeg fikk samlet detaljerte og relevante vurderinger. Her hadde vi en lett samtale, der jeg fikk gode og utfyllende svar. Intervjuet med avdelingslederen var konstruktivt, men ble noe kortfattet fordi vedkommende måtte steppe inn for den opprinnelige informanten på grunn av sykdom. Til tross for kort varsel synes jeg avdelingslederen, gjorde godt rede for sitt arbeid og samspillet mellom meg og informanten fungerte bra. Det var en nyttig erfaring for meg som forsker å måtte omstille meg, ved at intervjuet med avdelingslederen ble gjennomført uten forberedelsestid som med de andre. Dette gjorde at jeg måtte prioritere de mest sentrale spørsmålene i intervjuguiden for svar på problemstillingen. Intervjuet med styrer var effektivt og jeg fikk mange interessante tanker og erfaringer. Det var nyttig å få samlet ulike refleksjoner fra informantene med ulike perspektiver på barnehagen. Særlig nytte har det vært å få stilt i kontrast hvilke oppfatninger en baseleder, avdelingsleder og en styrer har om de samme temaene.

Min rolle i intervjuene var å være en aktiv lytter, som fulgte opp med nye spørsmål om noe var uklart eller om jeg ville få mer utdypende svar. Det var nyttig å ha med medstudent Mathéa i transkribering av intervjuene, slik at jeg bare kunne konsentrere meg om intervjuet og informanten. Det at jeg måtte tilrettelegge intervjuene hos avdelingslederen og styreren, ga meg god erfaring ved å måtte improvisere, på kort tid finne ut av hva som fungerte og ikke og hva som var viktigst å ha søkelys på.

Etiske retningslinjer

Forskningsetiske retningslinjer er konkretiseringer av forskersamfunnets grunnleggende normer og verdier. De forskningsetiske retningslinjene handler hovedsakelig om forskning, omfatter her arbeidet til studenter på alle nivå og institusjonene har et ansvar for at det gis relevant opplæring i forskningsetikk (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016, s. 5).

Dahl og Jæger skriver at etiske dilemmaer kan knyttes til problemstillingen, til undersøkelsesopplegget, innsamling av data og til analyse og drøfting av datamaterialet (2014, s. 83). Bergsland og Jæger presenterer tre hovedprinsipper som kan knyttes opp til diskusjonen om forskerens etiske ansvar, som også NESH, Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora formulerer. Prinsippene er informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (2014).

Informert samtykke omhandler blant annet at informantene informeres om undersøkelsens overordnede mål, at deltakelsen er frivillig og at personen kan trekke seg når som helst. Konfidensialitet medfører at en ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre deltakeres identitet, her må studenten derfor gi koder eller fiktive navn på deltakerne. Det var derfor avgjørende for selve intervjuet å gjøre det så konfidensielt som mulig, ved å bruke de fiktive navnene jeg har valgt. Konsekvenser kan omhandle fordeler og ulemper deltakerne forventer av å delta i studentens prosjekt. (Jæger & Dahl Bergsland, 2014, s. 83 til 85).

I forkant av gjennomføring av intervjuene, skrev jeg et informasjon- og samtykkeskjema (vedlegg to) som ble godkjent av veiledere, der tema, problemstilling og informasjon om informantens personvern ble presentert. Informantene måtte ikke signere skjemaet, fordi det ikke ble sendt inn søknad om å bruke lydopptak til NSD, Norsk senter for forskningsdata. Det ble derfor kun en avkrysning som bekreftet deltakernes samtykke. På bachelornivå er det ikke krav om at datamaterialet skal lagres digitalt, dette blir primært gjort for å spare tid og at arbeidet samler et begrenset materiale som kan samles inn og behandles manuelt, og på grunn av koronasituasjonen ble ikke dette anbefalt. I tillegg fikk alle informantene spørsmål om å lese gjennom den transkriberte teksten før analyse. Selv om vi var to studenter, kunne det også hende at vi hadde mistet noen viktige poenger under intervjuene, som en lydopptaker hadde kunnet hjelpe oss med. Jeg skriver i tillegg i informasjon og samtykkeskjemaet når prosjektet avsluttes. Denne metoden vil være i tråd med Dronning Mauds Minne Høgskole sine retningslinjer for behandling av personvern, som presiserer at personvernopplysninger ikke skal lagres lenger enn nødvendig for formålet de ble innhentet for, og der hvor det er mulig skal disse være anonymisert (Dronning Mauds Minne Høgskole, 2019, s. 11).

Presentasjon av funn og drøfting

Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?

I denne delen skal jeg ta utgangspunkt i temaene jeg presenterte under analysearbeid. Jeg vil først presentere funn med søkelys på informantenes tanker om hvert tema og til slutt drøfte dette opp mot teoriene jeg har presentert i teorikapitlet. Avslutningsvis vil jeg ta for meg en avsluttende drøfting av problemstillingen i lys av funnene og teoriene jeg har belyst. Temaene er som nevnt i metoddelen:

1. Kunnskapsområdets plass i arbeid med tilknytning og sosiale samspill, med fokus på informantenes tanker og drøfting.
2. Kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill, sett i lys av informantenes tanker om begrepene og drøfting.

1. Kunnskapsområdets plass i arbeid med tilknytning og sosiale samspill

Informantenes tanker om kunnskapsområdets plass

Baselederen og avdelingslederen hadde ulike tanker rundt bruken av kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet i arbeidet med tilknytning og sosialt samspill. Baselederen forteller at arbeidet med tilknytning og sosialt samspill starter før barnet begynner i barnehagen. Barnehagen gjennomfører besøksdager på våren der barnet og barnets foresatte, kommer til barnehagen en time i uken og er sammen med primærkontakten, den pedagogiske lederen de har fått utdelt. Besøksdagene handler om det å bli kjent med og trygg på barnehagen og de ansatte, der de gjennomfører faste samlingsstunder med lek og sang og som kun er for de nye barna. I samlingsstundene er det faste sanger som barnehagen tar opp igjen ved oppstart på høstsemesteret. Dette er med å øke tryggheten, tilknytningen og det sosiale samspillet i barnehagen. Baselederen nevner samlingsstundene som et viktig verktøy i arbeidet. Avdelingslederen forteller at dette er noe de arbeider med hele tiden, men som de kanskje ikke gjør så bevisst. I samlingsstundene forteller avdelingslederen at barna får lært seg sanger, barna lærer av hverandre, de lærer å vente på tur og det å lytte til de andre som har ordet. Videre forteller informanten at dukkekroken er populært for alle barna, fordi der er det mange muligheter for utkleddningslek, kjøkken og familielek.

Baseleder trekker frem to prosjekter som har fungert godt i barnehagen. Det første er et prosjekt om marker, der noen av barna ble interessert i markene ute i jorda og regnet og ville ta de med inn på avdelingen. Personalet tok derfor inn markene i store gjennomsiktige beholdere med jord, kvister og steiner, slik at barna kunne studere disse til prosjektet tok slutt. Baseleder fortalte også om et prosjekt som involverte bier og bikuber, her kunne barna observere biene og få egen honning. Disse to prosjektene ble trukket frem, fordi dette ble skapt ut fra barnas interesser og impulser. Avdelingslederen beskriver i intervjuet to aktiviteter fra samlingsstunder som har skapt tilknytning og som har bygget gode sosiale samspill. Disse er kims lek og fargejakt. Kims lek skaper fellesskap ved at alle barna er med å gjette på de gjenstandene som har forsvunnet under teppet, og fargejakt omhandler at barna skal lete etter ulike gjenstander med den fargen den ansatte sier eller viser. Disse lekene skaper et større fellesskap i barnegruppen, ved at barna hjelper hverandre med å finne og forstå. Her er det gjerne treåringene som er gode på å hjelpe ett og to åringene forteller informanten.

Styreren belyser et prosjekt barnehagen har på våren for de nye barna, dette er både for de store og små som begynner i barnehagen. Barnehagen har mye fokus på musikk, drama, rollelek, lek og sang som brukes mye. Sang er noe som skaper fellesskap, trygghet, tilknytning, trygg tilknytning og gode samspill i gruppen forklarer informanten. Barnehagen er opptatt av å bruke sanger som kan skape felles bevegelsesmønster, og som er lette å lære for barna. Barnehagen gjennomfører både juleforestillinger og sommerforestillinger. På grunn av koronapandemien har ikke dette blitt gjennomført som tidligere år og når barnehagen var stengt, spilte personalet inn videoer med sanger og oppgaver som barna skulle øve på hjemme. På fredager har hele barnehagen fellessamlinger, der hver avdeling ruller på å ha ansvaret for samlingen. Barnehagen har et eget rom for hvert av kunnskapsområdene i rammeplan for barnehagen, der de blant annet har et matematikkrom, språkkrom, kunst og håndverksrom, allrom med auditoriet, scene og prosjektor, og det er gjerne allrommet med auditoriet de bruker under forestillinger og andre musikk og dramaaktiviteter.

Informanten forteller at de ansatte ofte dramatiserer under lesestunder og her får barna ofte impulser til skapende prosesser, prosjekter og lek. Styreren belyser et vennsapsprosjekt som nylig ble gjennomført blant de eldste barna (tre til seks år), der barna blant annet fikk se bilder av likheter og ulikheter i samfunnet og resultatet var bra. Barna utviklet en bedre toleranse overfor hverandre for å være ulike og de sosiale samspillene og tilknytningen ble mye bedre i etterkant. Informanten skulle ønske flere ansatte i barnehager generelt, burde vært bedre på å bruke drama, musikk og kunst og håndverk som formidling av ulike temaer og det er noe

de arbeider mye med i denne barnehagen. Når barnehagen har fellessamlingene på fredager, er det enklere å se hvilke barn som er trygge i barnehagen og ikke. Det ved at personalet som helhet er til stede for å observere og dette har gitt gode resultater for å oppdage lite tilknytning og mindre gode sosiale samspill i barnegruppene og med personalet.

Drøfting av kunnskapsrådets plass i arbeidet med tilknytning og sosialt samspill

Med utgangspunkt i det informantene forteller, opplever jeg dem som reflekterte i arbeidet med kunnskapsrådet. En problemstilling jeg tror gjelder i alle barnehager, er at man alltid kan bli dyktigere og tryggere i arbeidet med de ulike fagområdene. Foresatte i dag står ofte overfor et bredt utvalg av ulike barnehager. De kan være med å bestemme hvilken barnehage deres barn skal begynne i og hvilke satsningsområder den enkelte barnehagen har. Selv om en familie velger å ha barna sine i en friluftsbarnehage eller en barnehage uten et spesielt fokusområde, vil de uansett måtte forholde seg til alle fagområdene i rammeplan for barnehagen.

Jeg opplever at avdelingslederen er litt uklar når det gjelder begrepene, og at det kan være behov for en forsterket satsing på å etablere en felles forståelse av innhold og implementering av dem. Men jeg tolker alle som aktive med fagområdet i sitt arbeid. De forteller at barna får oppleve estetiske erfaringer og skapende prosesser, slik det blir fremhevet i rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 32 og 33). Det er nyttig at informantene trekker fram prosjekter de har gjennomført i barnehagene, og forteller om erfaringene de har gjort seg i etterkant av disse. Det prosjektet jeg legger mest merke til, er vennsapsprosjektet styreren forteller om, der barna har vist gode resultater ved utvikling av toleranse overfor hverandre og forståelsen av at mennesker er forskjellige. Dette kan være med å øke tilknytningen og bygge gode sosiale samspill mellom barna og barna og de voksne (Askland & Sataøen, 2017, s. 44 og 61).

Som tidligere nevnt var jeg i mitt første år i praksis i samme barnehage der jeg i dette prosjektet har intervjuet styreren. Denne gangen var jeg på en storbarnsavdeling der mest tid ble brukt sammen med førskolebarna. I min praksis andre og tredje år var jeg på småbarnsavdelingen der baseleder er pedagogisk leder. I ettertid ser jeg flere likheter i arbeidet med KKK og tilknytning og sosiale samspill. Begge barnehagene brukte musikk, dramalek og kunst og håndverk for å skape gode fellesskaper i barnegruppene. Dette ved hjelp av sanger med bevegelser og de hadde små og store forestillinger for barna og foresatte, og der var barna både i små og store grupper der de kunne samarbeide, herme og lære av hverandre og de voksne. Barnehagene har begge ulike oppstartsprogrammer for nye barn i barnehagen, for å øke tilknytningen og de sosiale samspillene mellom barna og barna og de voksne. Informantene

nevner lek som en viktig arena for utvikling av tilknytning og bygging av gode sosiale samspill, og dette skjer ved å skape trygghet til barna som omhandler å være fysisk og mentalt til stede (Öhman , 2012, s. 235 og 236). Dette øker igjen utviklingen av trygg tilknytning, som kan ses opp mot trygghets sirkelen. Når barna skal utforske og bygge nye sosiale samspill, må barnet ha den trygge omsorgsgiveren til stede, barnet utforsker etter hvert rommet og omgivelsene og har omsorgsgiveren der som trygghet om det skulle trenge det (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020). Det jeg har observert og erfart i praksis er at om tilknytningen er trygg, vil dette være grunnlaget for et godt sosialt samspill.

Det at informantene forteller at samlingsstundene med musikk og sang er en god måte å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill, kan relateres til det Heshmat skriver om hvordan musikk kan endre stemning (2019). Dette samsvarer i tillegg med egne erfaringer der bruk av musikk har vært med å skape stemninger og dermed kunnet styre atferden til barna. Dette skapte en nyttig erfaring i det å skape tilknytning og øke de sosiale samspillene mellom meg som student og barna.

2. Kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill

Informantenes tanker om kunst, kultur og kreativitet

Tankene baselederen hadde rundt begrepene kunst, kultur og kreativitet var maling, tegning, dans og musikk, og trakk frem opplevelser som en del av dette og det å se og legge merke til ting rundt en selv. Det at voksne må følge opp og ha fokus på felles opplevelser og undring rundt det som skjer, er noe informantene trekker frem. Baselederen hadde her fokus på prosjektarbeid, og lar barna teste ulike uttrykksformer.

Avdelingslederen sine tanker om kunst, kultur og kreativitet handlet om å la barna være kreative, og det å være kreativ med barna. Forming, utforsking med f.eks. naturressurser, i skogen og med snø, er noe vedkommende trekker frem. Det å være der for barnas interesser og bruke det som impuls, er noe som blir nevnt.

Styreren beskriver kunst, kultur og kreativitet som et sett med normer, verdier og tradisjoner som ligger innenfor et område. Her legger vedkommende vekt på fagene kunst, musikk og drama, og dette står sentralt i informantens barnehage. Det å oppleve skaperglede er viktig, og kunst, kultur og kreativitet inngår i hver eneste dag både i barnehagen og generelt.

Informantenes tanker om tilknytning

Tilknytning for baselederen omhandlet trygghet, det å være trygg på en voksen, og legge vekt på at tilknytning dannes eller skapes de tidlige årene. Her er det «viktig å skape bånd til de voksne rundt seg og det er avgjørende å føle seg sett, hørt og tatt vare på».

Det avdelingsleder legger i begrepet tilknytning, er barn og barn, barn og voksne, og det å være til stede her og nå og det å se hver enkelt.

Styreren beskriver tilknytning som tilknytningen mellom barnet og den voksne. Her trekkes arbeid med tilknytning ved oppstart i barnehagen frem for de yngste barna, men også generelt. Det å føle en tilknytning til et miljø, verdsett eller kultur nevnes avslutningsvis som viktige elementer.

Informantenes tanker om sosialt samspill

Baselederen beskriver sosialt samspill som det å forholde seg til andre og fremme mennesket. En må trene på grensesetting overfor ukjente, og hvordan en forholder seg til kjente og ukjente personer en møter. Det er avgjørende at barna opplever trygghet og lærer seg å forholde seg til andre.

Avdelingslederen sier først at sosialt samspill «er å få med alle i det sosiale, hjelpe de man ser som strever, og hjelpe til for hvert enkelt barns behov». Her bør en se på de barna som søker mot voksne eller er alene, og hjelpe de å skape relasjoner med andre barn og voksne.

Begrepet sosialt samspill beskriver styreren som «alt vi mennesker gjør, er i samspill med andre». Musikk, drama og kunst kan skape sosiale samspill, enten mellom barn og barn, barn og voksen eller mellom voksne. Vedkommende belyser noe under intervjuet som jeg mener er et sentralt poeng i forbindelse med sosialt samspill i barnehagen, og det er at «hver barnehage kan være relativt like, men det er personalet som gjør barnehagene ulike». Dette poenget vil jeg se nærmere på i drøftingen.

Drøfting av informantenes tanker om begrepene KKK, tilknytning og sosialt samspill

Begrepene kunst, kultur og kreativitet, har tre forskjellige forklaringer, men de er likevel tett knyttet til hverandre. Som forklart i teoridelen, er kunsten en del av kulturen, og at kultur

omhandler det å bringe historie, tradisjoner og forestillinger videre, og at kunst handler om å utfordre forestillingene og sette spørsmålsteget ved historiefortolkningene og tradisjonene (Moe, 2018, s. 79). Ut ifra dette er jeg enig i det Moe skriver, men at kunst kan være mer enn det han belyser. For meg er kunst også gjerne verk på museer og gallerier utført av profesjonelle kunstnere, men også kreative uttrykk i ulike former som maling, forming og tegning i barnehagen. Dette nevner også avdelingslederen som en del av begrepet KKK. Dette kan forstås som kunst i mikroformat der barn er utøvere og der kriteriene for hva kunst er, kan forstås vidt. Kunsten er en del av kulturen, der barn i fellesskap med andre barn, og i samspill med voksne (ansatte i barnehagene) bringer fortellinger og tradisjoner videre. I min studie er begrepene kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill identifiserbare i fellesskapet som oppstår mellom barn og ansatte. Jeg mener dette er en viktig observasjon fordi det finner støtte i teori på flere områder.

Kunst, kultur og kreativitet, tilknytning og sosialt samspill oppfattes både likt og ulikt hos informantene. Jeg opplever baselederen og styreren som mer reflekterte rundt sitt arbeid med kunnskapsområdet som helhet og ved å bruke begrepene i sin dagligtale. Det er viktig for å skape kultur for dette arbeidet også i resten av personalgruppa. Dette grunnet at de har ledende stillinger i barnehagen og har et spesielt ansvar for det, men også at det er sider ved barnehagehverdagen som begge interesserer seg for og bruker aktivt i hverdagen i sitt arbeid. Det at avdelingsleder måtte stille til intervju på kort varsel, er en faktor å ta hensyn til. For avdelingslederen forteller at han/hun har videreutdanning med fokus på forming og forteller som nevnt dette kort under begrepet KKK. Så jeg tar også utgangspunkt i at informanten har stor interesse for kunst, kultur og kreativitet, men at dette kommer tydeligst frem hos styreren og baselederen.

Jeg opplever at styreren har bredest kunnskap om hva kunst, kultur og kreativitet er. Dette er fordi vedkommende først beskriver KKK som et sett med normer, verdier og tradisjoner, som kan ses i sammenheng med det Moe belyser i det jeg har nevnt i teoridelen og overfor (Moe, 2018, s. 79). Askland skriver også om dette i boka «kontakt med barn» (2012, s. 54). Styrer belyser i tillegg dette med skaperglede og legger vekt på fagene musikk, kunst og drama. Det informantene ikke nevner direkte, er kreativitet. Kreativitet kan her ses som det å være skapende, slik styrer og Sæbø beskriver det (Bakke, Jenssen, & Berggraf Sæbø, 2017, s. 38).

Om begrepene tilknytning og sosialt samspill tenker informantene relativt likt. Baseleder trekker i tillegg inn begrepet trygghet som en del av tilknytningen, noe jeg tenker er avgjørende

i tilknytningsfasen som utvikles gjennom sosiale samspill. Hos avdelingslederen og styreren var fokuset satt i forholdet mellom barna, barna og de voksne, og styrer belyser dette ved å føle seg som en del av et miljø med ulike kulturer og verdsett. Baselederen legger vekt på det å føle seg sett, hørt og tatt vare på, og avdelingslederen nevner det å være der for barns interesser som en avgjørende faktor, altså bruke barns interesser som impuls. Det at baselederen nevner trygghet som en del av tilknytningen, beviser at trygg tilknytning er noe som bør trekkes frem i barnehagene. Her vil jeg sette søkelys på det styreren formulerer samspill som, det at «hver barnehage kan være relativt like, men det er personalet som gjør de ulike». Det er personalets ansvar å observere tilknytningsfasen, de ulike sosiale samspillene og bruken av fagområdene i sitt arbeid. Barnehagene skal forholde seg til nedskrevne regler, normer og verdier barnehagen står og arbeider for.

For å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill, trenger man som nevnt å ha trygge voksne rundt seg. Det krever voksne som kan hjelpe barna i utviklingen av en trygg tilknytning med andre barn og voksne og denne kan ses i lys av det Öhman skriver om begrepet trygg tilknytning (2012, s. 59 og 191). Ut ifra informantenes og mine synspunkter rundt tilknytning og sosiale samspill, kan dette ses i lys av det Sataøen og Askland beskriver tilknytning som, nemlig en relasjonsprosess (2017, s. 61). Denne beskrivelsen er i tillegg det jeg legger i begrepet tilknytning. For å skape tilknytning til noen, trengs trygghet, og når denne tryggheten skapes, utvikles de gode sosiale samspillene. I sosiale samspill kan det være uenigheter og ulike synspunkter, men jeg mener dette er med på å bygge de gode sosiale samspillene, og de sosiale samspillene man blir presentert for som barn, vil ikke alltid være livet ut. Mennesker er forskjellige, oppfatter verden ulikt og vil derfor utvikle seg i retning mennesker som kanskje er mer lik en selv, men dette omhandler også personlighetene våre som utvikles av arv og miljø. Dette kan ses i lys av det Benestad hevder om musikk, ved at musikk er et fellesmenneskelig språk og noe som skjer i samspill med andre (Sæther, 2012, s. 12 og 13).

Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?

Når det gjelder fagene musikk, drama og kunst og håndverk forteller informantene at sang og da musikk, lek, dramalek og kunst og håndverksaktiviteter, er en stor del av hverdagen og fellesskapet. Dette skaper tilknytning og bygger gode sosiale samspill. Det å bygge gode sosiale samspill, mener jeg passer godt inn med det Ruud beskriver ved at musikk og følelser er nært

knyttet sammen (2012, s. 239). Barna kan høre musikk og ulike sanger over alt og assosiere seg med følelser gjennom musikken. Musikk er et slags felles språk barna får ved oppstart i barnehagen, og her de sangene og oppgavene de skal gjøre gjennom sommeren før de begynner i barnehagen (Sæther, 2012, s. 11 til 13). Her kan barna føle tilknytning og fellesskap og bygge gode sosiale samspill, ved at de er trygge på sangene og oppgavene. Dette skaper igjen lek, lekeglede, skaperglede, vennskap, undring, undersøkelser, utprøvinger, eksperimenteringer, tilhørighet, anerkjennelse og medvirkning (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10 og 13 og 32).

Det at barna leker med ulike figurer, roller, fiksjoner og situasjoner er blant annet med å åpne opp for det skapende teaterarbeidet, noe personalet i barnehagen må ta i bruk. Det er viktig å være en lyttende pedagog, som lar barna virke med i de skapende prosessene som blir til i barnehagen. Som voksen må en se impulsene barna kommer med, for å kunne uttrykke seg gjennom kreativt og skapende arbeid både innenfor musikk, drama og kunst og håndverk (Moe & Scott Frisch, 2018, s. 157). Dette omhandler også de tre aspektene innenfor dramatisk lek og det å kunne være en improviserende voksen (Gladsø, Gjervan, Hovik, & Skagen, 2015, s. 211 og 212).

Innenfor fagområdet KKK og musikk, drama og kunst og håndverk, mener jeg impulsarbeid og prosjektarbeid er en fin arena for det daglige arbeidet i barnehagen, noe informantene også forteller i intervjuene. Disse fagene kan brukes i alle de andre fagområdene og i arbeidet generelt. Når avdelingene har samlinger med alle barna, brukes fortellinger fra bøker også som en del av arbeidet i barnehagen som støtter opp om det rammeplan for barnehagen har skrevet om kunst, kultur og kreativitet (2017, s. 32 og 33). Når jeg har sett barnas impulser, er det viktig at jeg som barnehagelærer stimulerer disse impulsene og arbeider videre i både små og store grupper med barna. Impulsene kan bli til store prosjekter eller forestillinger eller til mindre installasjoner man kan ha i barnehagen.

Informantene nevner fagene musikk, drama og kunst og håndverk som en del av den daglige virksomheten. Selv om baselederen og avdelingslederen har arbeidet lenge med de yngste barna i barnehagen, noe styreren ikke har gjort, har de likevel interessante synspunkter på temaet som jeg har presentert overfor. Alle informantene nevner avslutningsvis i intervjuene at barnehagene alltid kan bli flinkere til å bruke KKK i sitt daglige arbeid med alle kunnskapsområdene, fordi de ser at barna ofte lærer best av dette. Det er avgjørende å få trygge barn i barnehagen for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill. Baselederen og avdelingslederen nevner kort trygghetssirkelen som en del av deres aktive arbeid. Her nevner

de samlingsstund og lek som de viktigste elementene for arbeidet med tilknytningsfasene og overgangene i barnehagen (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2020).

I tilknytningsfasen eller oppstartsprogrammene i barnehagene, er det viktig at personalet er aktivt til stede for og har god kommunikasjon med de foresatte og barna (Askland & Sataøen, 2017, s. 44). Her er leken og tilstedeværelsen mentalt og fysisk en god tilnærming til arbeidet med tilknytning og sosiale samspill (Öhman, 2012, s. 236 og 236). Baselederen forteller at trykthetssirkelen er noe mange barnehager tar utgangspunkt i og det er denne modellen de presenterer for de foresatte tidlig. De tar i bruk bilde av modellen og forklarer de foresatte hvordan de sammen med personalet kan arbeide med å øke tryktheten i barnehagen på en bedre måte. Det er vesentlig å ha empati og omsorg for barna og de voksne, for å skape en god relasjon og trygg tilknytning for barnet i barnehagen (Askland, 2012, s. 53). Dette kan ses i lys av det Barnehageloven sier om at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet, skal ivareta barns behov for omsorg og lek, og dette gjennom skaperglede, undring og utforskertrang (Kunnskapsdepartementet, 2005).

Her kan tilknytningsteorien til John Bowlby være med å støtte opp om det jeg har drøftet overfor, ved at tilknytning er det som skjer i relasjonen mellom barnet og omsorgsgiveren, og det er denne relasjonen som danner basen for barnets følelse av trykthet (Askland & Sataøen, 2017, s. 64). Her vil personalet være en av omsorgsgiverne til barnet i barnehagen. Dette kan ses i lys av noen av de punktene jeg har nevnt fra rammeplan for barnehagen, ved at personalet blant annet skal tilrettelegge for kunstneriske og kulturelle uttrykk, samtale med barna om disse temaene, gi rom for og støtte og berike barnas møter med uttrykksformene (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Jeg valgte å trekke inn det pågående prosjektet trygg før 3, fordi dette er relevant for temaet jeg har valgt å skrive om i denne bacheloroppgaven (2019). Dette prosjektet og funnene som er gjort til nå, er med på å støtte opp om det jeg har reflektert rundt i denne oppgaven. Det ved at når ulike instanser har et tverrfaglig samarbeid og fokus på utviklingen i barnehagene med barna og personalet, gjør at barna får det bedre i barnehagen. Prosjektet viser at det er avgjørende å observere barnehager, personalet og barna, slik at miljøene i barnehagene kan bli bedre, og barna får det bedre mentalt og fysisk i hjemmet og i barnehagen (2020). Personalet må se på kjerneelementene for barnehagene og se dette opp mot pedagogisk grunnsyn, verdier og mål. Her mener jeg det er avgjørende å trekke inn det Barnehageloven sier om at barnehagens

innhold skal være helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller (Kunnskapsdepartementet, 2005).

Før oppstart av denne bacheloroppgaven, hadde jeg noen hypoteser om hva jeg legger i tilknytning og sosiale samspill, fordi jeg ikke hadde satt meg inn i betydningene av begrepene. Det å sette seg inn i disse begrepene har gjort meg som forsker mer bevisst på at et begrep jeg eksempelvis bruker i dagligtalen, har en bredere definisjon og at en bør sette seg inn i og forstå i et bredere spekter.

Informantene trekker sosialt samspill inn som en del av tilknytningen, og belyser sosialt samspill som en del av alt det vi mennesker gjør med hverandre, ved eksempelvis å hjelpe hverandre, trene på grensesetting og det omhandler å skape relasjoner til andre mennesker. Dette kommer også fram i det Askland og Sataøen beskriver tilknytning og samspill som i sin bok (2017, s. 44 og 61). Informantene forteller at dette er mer fremtredende i musikkstunder, dramalek og kunst og håndverks aktiviteter. Det viser at jeg som forsker og informantene jeg har intervjuet, ser relativt likt på arbeid med tilknytning og gode sosiale samspill i barnehagen. Et viktig premiss for denne oppgaven er at jeg oppfatter begrepene kunst, kultur og kreativitet som helt grunnleggende for barns utvikling og identitetsdannelse. Det omhandler å forstå barnehagen som en kulturell møteplass der en ivaretar og videreutvikler kultur med og for barn, hvor den enkeltes ulike uttrykk og annerledeshet forstås som en ressurs for fellesskapet (Bakke, Jenssen, & Berggraf Sæbø, 2017, s. 62).

Selv om barnehagene er forskjellige ved at den ene har musikk som hovedfokus og den andre ikke har et spesielt fokusområde, ser jeg at de likevel er gode på å bruke kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet i sitt arbeid. Informantene er bevisste at en alltid kan bli dyktigere til å bruke kunstoffene og fagområdet KKK, fordi de ser at dette har en positiv effekt på barnas læring og utvikling. Noe jeg kanskje skulle ønske kom mer fram i denne bachelorprosessen og fra informantene, er om personalet bevisst har brukt kunnskapsområdet KKK i sitt arbeid med andre fagområder. I tillegg synes jeg bruken av kunstoffene musikk, drama og kunst og håndverk kunne vært mer sentralt for informantene og som jeg igjen kunne reflektert mer om i oppgaven.

Hvis jeg kunne satt meg mer inn i denne forskningen, ville jeg nok tatt et mer dypdykk inn i det å bruke musikk, drama og kunst og håndverk i det meste av læringen i barnehagene. Her ville jeg brukt observasjoner i tillegg til intervjuer for å forsterke empirien. På grunn av koronapandemien rakk jeg ikke dette, men det er tanker jeg tar med meg videre som kommende

barnehagelærer. I en mer omfattende studie ville det vært mulig å komme fram til mer generaliserbare ytringer, som kunne gitt mer eksplisitte svar på hvordan barnehager tilrettelegger for KKK, og hvilke effekter det har på tilknytning og sosiale samspill.

I denne studien har jeg blant annet avdekket at det finnes forskning på feltet som trygg før 3, og at trygghetssirkelen er noe en del barnehager bruker ifølge baseleder og dette vil jeg ta med meg videre i mitt arbeid. Det at styrer nevner at barnehager er relativt like, men at det er personalet som gjør de ulike, synes jeg er en fruktbar måte å oppsummere temaet og problemstillingen på. Det er utslagsgivende å være en engasjert ansatt som er til stede for barna, tar grep om tilknytningen og arbeidet med å bygge gode sosiale samspill i barnehagen både med barna og de foresatte. Det er fint at informantene trekker frem de ulike prosjektene og aktivitetene de har gjennomført, for å støtte opp om arbeidet med kunst, kultur og kreativitet i disse barnehagene. Det at avdelingslederen blant annet nevner fargejakt som en aktivitet barna liker godt, er en fin erfaring jeg tar med meg videre.

Gjennom oppgaven kommer det fram at man som relativt like i utdanning kan ha store forskjeller i hva man legger i ulike begreper og temaer. Det er derfor nyttig å kjenne til disse forskjellene, for det er de som gjerne er med på å gjøre barnehagene ulike mener jeg. Min profesjon har utviklet seg ved at jeg har satt meg inn i temaene jeg har valgt, fått et bredere perspektiv på feltet og min kunnskap om begrepene jeg valgte for oppgaven har blitt større. Jeg mener jeg har fått svart på det problemstillingen min spør om, men som sagt kunne jeg tenkt meg å utforske dette temaet i større omfang ved å observere i praksis det informantene presenterte i intervjuene.

Avslutning

Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill med de yngste barna?

For å besvare denne problemstillingen har jeg samlet inn og bearbeidet et avgrenset datamateriale fra et utvalg barnehager. Datainnsamlingen i barnehagene var av stor verdi, og jeg fikk mye kunnskap, erfaringer og tanker om hvordan de arbeidet med temaene. Informantene har besvart mine spørsmål på en samvittighetsfull måte og har bidratt til verdifullt materiale til denne bacheloroppgaven. Jeg vil særlig fremheve at informantene viser kunnskap om det rammeplan sier om kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet, og jeg mener spesielt baselederen og styreren sitt arbeid kommer ekstra godt fram i denne forskningen.

Sitatet til styreren «hver barnehage kan være relativt like, men det er personalet som gjør barnehagene ulike» synes jeg er verdifullt å ta med videre i mitt arbeid som kommende barnehagelærer. Det er avgjørende med en engasjert og oppdatert personalgruppe, som er kjent med barnehagens overordnede kjerneelementer knyttet til pedagogisk grunnsyn, verdier og mål. Styreren og de pedagogiske lederne generelt har et stort ansvar for å stimulere til dette, og da er det viktig å være bevisst at et samkjørt personale med felles målsettinger er en avgjørende ressurs i barnehagen. For å oppsummere vil jeg understreke at min undersøkelse viser at de utvalgte barnehagene bruker kunst, kultur og kreativitet i en rekke ulike kontekster og sammenhenger. Dette kommer til syne gjennom at barnehagene eksempelvis bruker fortellerstunder, dramalek, prosjektarbeid, samlingsstunder med mye sang, male og tegneaktiviteter, for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill.

Noe som har vært med å støtte opp om funnene jeg har gjort i denne oppgaven, er det pågående prosjektet trygg før 3 og trygghetssirkelen. Trygg før 3 har vært med å støtte opp om oppgaven ved at arbeidet med å fremme barns emosjonelle, sosiale og kognitive utvikling i de daglige samspillsituasjonene i barnehagen, øker tryggheten, det sosiale samspillet og tilknytningene barna har til de voksne. Her bruker informantene aktivt trygghetssirkelen i sitt arbeid. Målet for denne bacheloroppgaven, var å få en bredere kunnskap om personalets arbeid i barnehagen med kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode sosiale samspill hos de yngste barna. I denne bacheloroppgaven har jeg begrunnet valg av teori og metode, samt gjort rede for funnene mine og drøftet disse i lys av den relevante teorien jeg valgte. På bakgrunn av de ulike aspektene jeg har belyst og drøftet, og de empiriske funnene jeg har lagt vekt på, er det klart at min problemstilling for denne bacheloroppgaven er besvart.

Bibliografi

- Askland, L. (2012). *Kontakt med barn*. Oslo: Gyldendal.
- Askland, L., & Sataøen, S. (2017). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barnes oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Bakke, K., Jenssen, C., & Berggraf Sæbø, A. (2017). *Kunst, kultur og kreativitet, kunstfaglig arbeid i barnehagen*. (A. B. Sæbø, Red.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2020, november, endret mai måned 4, endret 26.mai). *psykologforeningen.no*. Hentet 2021 fra Hva er tilknytning?: <https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-tilknytning?fbclid=IwAR3J4wUcqqJ2EYb7SG4DtNv1mK9d6E1sUYp53VVOVdZcXfLPp9VJP8FXCRc>
- Bratterud, Å., & Emilsen, K. (2017). *Dørstokkmila*. Bergen: Fagbokforlaget.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016, April). *Forskningsetikk.no*. Hentet Mars 2021 fra Forskningsetikk: <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>
- Dronning Mauds Minne Høgskole. (2019, April 9). *Dmmh.no*. Hentet Mars 2021 fra 5.7 Lagring av forskningsdata: <https://dmmh.no/media/dokumenter/regler-og-forskrifter/retningslinjer-for-behandling-av-personopplysninger-ved-dmmh-2.pdf>
- Eide, B., & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Gladsø, S., Gjervan, E. K., Hovik, L., & Skagen, A. (2015). *Dramaturgi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heshmat, S. (2019, august 25). *Psychology Today*. Hentet april 2021 fra Music, emotion and well-being: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/science-choice/201908/music-emotion-and-well-being>
- Jæger, H., & Dahl Bergsland, M. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (Vol. 1. utgave, 4. opplag 2018). (M. D. Bergsland, Red.) Oslo: Cappelen Damm AS.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 5. utgave 2016, 3. opplag 2019). Oslo: Abstrakt forlag AS 2016.
- Kunnskapsdepartementet. (2005, juni 17). *Lovdata*. Hentet april 2021 fra Lov om barnehager (barnehageloven): <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§1>
- Kunnskapsdepartementet. (2005, juni 17). *Lovdata*. Hentet april 2021 fra Lov om barnehager (barnehageloven): <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§2>

- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen, innhold og oppgaver* (Vol. Rammeplan i dette heftet trådte i kraft 1. august 2017, men ble oppdatert per 1. januar 2018.). Oslo: Pedlex.
- Moe, J. (2018). Barns møte med kunst og håndverk. I N. Scott Frisch, M.-A. Letnes, & J. Moe, *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moe, J., & Scott Frisch, N. (2018). Materialer, form og rom - inne og ute. I N. Scott Frisch, M.-A. Letnes, & J. Moe, *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NTNU. (2018, mars 9). *ntnu.no*. Hentet Mars 2021 fra Prosjekkt Trygg før 3, skal undersøke effekt: <https://www.ntnu.no/rkbu/trygg-for-3>
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K., & Marvin, B. (2015). *Gyldendal.no*. Hentet Mars 2021 fra Trygghetssirkelen: <https://www.gyldendal.no/faglitteratur/psykisk-helse/generell/trygghetssirkelen/p-160721-no/>
- Ruud, E. (2012). *Musikk og identitet* (Vol. 2. utgave, 4. opplag 2019). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæther, M. (2012). Hva er musikk? I E. Angelo, & M. Sæther, *Barnet og musikken* (Vol. 2. utgave, 3. opplag 2016). Oslo: Universitetsforlaget.
- Solheim Buøen, E., Brenne, A., Drugli, M., & Lekhal, R. (2019, Desember 13). *Regionsenter for barn og unges psykiske helse*. Hentet fra Trygg før 3: <https://www.r-bup.no/no/vi-deler/forskning/trygg-foer-3#>
- Solheim Buøen, E., Drugli, M., Lisøy, C., Lekhal, R., & Berg-Nielsen, T. (2020). *Trygg før 3*. Hentet Februar 2021 fra CLASS-dimensjonene, observasjon av samspillskvalitet: <https://tf3.no/class-dimensjonene/>
- Solheim Buøen, E., Lekahl, R., Berg-Nielsen, T., Drugli, M., & Lisøy, C. (2020). *Storage.googleapis.com*. (T. f. 3, Produsent) Hentet fra Kjære alle deltakere i Trygg før 3: <https://storage.googleapis.com/tf3-prod-gwphosting-no/2020/12/Tf3-Nyhetsbrev-var-2020.pdf>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Vigmstad & Bjørke AS.

Vedlegg

Vedlegg en

Semistrukturert intervjuguide

Informantene: baseleder og avdelingsleder

Innledningsspørsmål

- Hvor gammel er du, hvilken utdanning?
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehage som barnehagelærer/ førskolelærer?
- Hvilken stilling har du nå og har du alltid hatt denne type stilling?
- Tenker du at barnehagen har et spesielt fokusområde? Noen konkrete temaer i barnehagen som omhandler kunst, kultur og kreativitet?
- Hvilke interesser er du mest opptatt av i ditt arbeid?

Introduksjonsspørsmål

- **Problemstilling/ tema** - *Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode samspill med de yngste barna?*
- Hva legger du i begrepet "kunst, kultur og kreativitet", "tilknytning" og "sosialt samspill"?

Nøkkelspørsmål

1. Hvordan tenker du at dere som voksne kan arbeide med tilknytning og sosialt samspill mellom de voksne og barna ved hjelp av kunnskapsområdet «kunst, kultur og kreativitet»?
2. Har du noen eksempler på situasjoner der personalet har anvendt kunstfagene eller kunst, kultur og kreativitet i arbeidet ved å bedre tryggheten og samspillet hos barna?
3. Hvordan kan barnehagen bli bedre på å bruke kunstfagene for å skape trygghet og bygge gode samspill med de yngste barna?
 1. Hvilke anledninger kan egne seg spesielt for dette?
4. Hvordan kan kunst, kultur og kreativitet brukes for å fange opp utfordringer som utrygghet, mindre dårlig tilknytning og lite sosialt samspill hos enkeltbarn i barnegruppa?
 1. Hvordan arbeider dere videre ved eventuelle utfordringer som utrygghet og lite sosialt samspill? Hva konkret kan brukes av kunstfagene musikk, drama og K&H?

2. Hvordan vurderer/arbeider du som barnehagelærer med eventuelle tiltak for å veilede personalet ved utrygghet, mindre dårlig tilknytning og lite sosialt samspill mellom; 1. barna 2. barnet og omsorgsgiveren 3. barnet og en i personalet?

Avslutning

- Er det noe du tenker jeg burde hatt med som du ikke har fått sagt?
- Noe du tenker du kommer til å være mer bevisst på etter denne samtalen?

Informant: styrer

Innledningsspørsmål

- Hvor gammel er du, hvilken utdanning?
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehage som barnehagelærer/ førskolelærer?
- Hvilken stilling har du nå?
- Har barnehagen et fokusområde?
- Hvilke interesser er du mest opptatt av i ditt arbeid?

Introduksjonsspørsmål

- **Problemstilling** - Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape tilknytning og bygge gode samspill med de yngste barna?
- Hva legger du i begrepene:
 1. Kunst, kultur og kreativitet
 2. Tilknytning
 3. Sosialt samspill

Nøkkelspørsmål

1. Hvordan kan personalet arbeide med tilknytning og sosialt samspill mellom de voksne og barna, ved hjelp av kunnskapsområdet «kunst, kultur og kreativitet»?
2. Har du noen eksempler på situasjoner der personalet har anvendt kunst, kultur og kreativitet i arbeidet ved å bedre tryggheten, og samspillet hos barna?
3. Hvordan kan barnehagen bli bedre på å bruke kunstfagene for å skape trygghet og bygge gode samspill?

- Hvilke anledninger kan egne seg?

4. Hvordan kan kunst, kultur og kreativitet brukes for å fange opp utfordringer som utrygghet, mindre dårlig tilknytning, og lite sosialt samspill hos enkeltbarn i barnegruppa?

- Hvilke tiltak settes inn ved eventuelle utfordringer som utrygghet og lite sosialt samspill?
- Hva konkret kan brukes av kunstfagene musikk, drama og K&H?

5. Hvordan vurderer/arbeider du som barnehagelærer med eventuelle tiltak for å veilede personalet ved utrygghet, mindre dårlig tilknytning og lite sosialt samspill mellom:

1. Barna
2. Barnet og omsorgsgiveren
3. Barnet og en i personalet

Avslutning

- Er det noe du tenker jeg burde hatt med som du ikke har fått sagt?
- Noe du tenker du kommer til å være mer bevisst på etter denne samtalen?

Vedlegg to

Informasjon- og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet?

Tema – Arbeid med kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og gode samspill

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan personalet i barnehagen anvender kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og bygge gode samspill med de yngste barna. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål: Jeg skal i min bacheloroppgave se nærmere på hvordan personalet i barnehagen kan anvende kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og bygge gode samspill med de yngste barna. Jeg har valgt å ha søkelys på de yngste barna i barnehagen, ettersom min siste praksisperiode var på en småbarnsavdeling.

Intervjuet vil vare i ca. 60 minutter.

Problemstilling: Hvordan anvender personalet i barnehagen kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og bygge gode samspill med de yngste barna?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet? Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta? Metoden jeg har valgt i mitt prosjekt er kvalitativ metode, der jeg skal gjennomføre et semistrukturert intervju med to pedagogiske ledere i en kommunal barnehage og en styrer eller pedagogisk leder i en privat barnehage med fokus på musikk.

Målet ved intervjuet er i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som omhandler spesifikke temaer som jeg som forsker har bestemt på forhånd. Temaene jeg har

søkelys på er trygghet, sosialt samspill, personalets pedagogiske arbeid og kunstfagenes plass i arbeid ved å skape trygghet, og bygge gode samspill med de yngste barna.

Opplysningene informant gir, skrives ned for hånd eller digitalt av forsker og intervjuer. Det kan hende at en medstudent er med for den skriftlige dokumentasjonen. De opplysningene som samles inn handler om hvordan personalet i barnehagen anvender kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og bygge gode samspill med de yngste barna i barnehagen, og det handler om personlige tanker og meninger rundt dette temaet i det pedagogiske arbeidet den pedagogiske lederen gjennomfører i praksis.

Det er frivillig å delta: Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger: Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres. Det blir i bachelor skrevet f.eks. Hj35 eller informant en.

Prosjektet skal avsluttes *30.04.2021*.

Med vennlig hilsen

Martine Othelie Almaas

Prosjektansvarlig

Student

Martine Othelie Almaas

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Arbeid med kunst, kultur og kreativitet for å skape trygghet og gode samspill». Jeg samtykker til:

- å delta i (*intervju og observasjon*).

Dato: